

N:o 45.

Ank. till Riksd. kansli den 10 april 1894, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring dels i 22 kap. 4 § ärfdabalken och dels i lagen angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom den 18 april 1884.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottets behandling hänvisad motion, n:o 28, anför herr *Zotterman*, med hvilken herr *Oscar Larsson* instämt, hufvudsakligen följande:

I kap. 22 ärfdabalken bestämmes, hvad som är en förmyndares pligt och skyldighet. Genom § 1 ålägges han noga underrätta sig om den omyndiges arf i löst och fast; genom § 3 förbjudes han bortsälja omyndiga barns jord och fasta gods, utan i nöd och trångmål, äfvensom att dem skifta, utan till barnens nytta, och han ålägges taga närmaste fränders råd och domarens samtycke till det köpet eller skiftet, allt på sätt som i jordabalken sägs; och genom § 4 föreskrifves, huru den omyndiges lösören och redbara penningar skola af förmyndaren handhafvas. Denna § är af följande lydelse: »De lösören, som omyndig ej sjelf behöfver, böra till hans nytta föryttras, och hans redbara penningar skall förmyndaren så förränta och förkofra, som bäst och säkrast pröfvas. Men ej må för-

myndaren sjelf handla till sig något af den omyndiges gods, löst eller fast.»

Af dessa bestämmelser finner man en betydlig skilnad i frihet för förmyndaren, meddelad honom genom § 4, än genom § 3.

Onekligen är uppdraget att vara andras förmyndare ett ganska grannlaga och magtpåliggande förtroendeuppdrag. Om det också under vissa omständigheter kan vara kinkigt nog att finna en lämplig förmyndare, så lyckas man dock i vanliga fall att erhålla personer, som till detta uppdrag äro fullt kvalificerade. Men det händer icke så sällan, att förmynderskapet eftersträvas af egoistiska bevekelsegrunder.

Om någon är i behof af lagens skydd mot öfvergrepp, så är det visserligen den omyndige. Lagstiftaren har också visat sig vara angelägen att hägna om den omyndiges rätt. Men huru väl man än sökt hägna, har alltid något kryphål funnits, genom hvilket man sökt draga sig till godo fördelar på den omyndiges bekostnad.

Ett sådant kryphål har man funnit uti nyss citerade § 4, i den bestämmelsen nemligen, att den omyndiges »redbara penningar skall förmyndaren så förränta och förkofra, som bäst och säkrast pröfvas». Det har nemligen visat sig, att då den ene förmyndaren ansett sin myndlings penningar bäst och säkrast förräntas och förkofras, om de utlånades mot första inteckning i jordbruksfastighet, så har hans efterträdare ansett sig böra säga upp dessa medel och sedan låna ut dem åt en af sina mycket skuldsatta vänner, och det mot vanlig revers och en persons borgen.

Måhända vill man, med åberopande af lagen angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom den 18 april 1884, framhålla, att omyndigs egendom genom denna lag skyddats i den mån sådant skydd genom lag kan ges. För min del erkänner jag värdet af denna lag, men erfarenheten lägger i dagen, att denna lag ensam ej kan lemna tillräckligt skydd i det fall, hvarom nu är fråga.

Förmyndaremedel böra, synes det mig, på inga villkor få utlånas mot vanlig revers eller af förmyndaren personligen disponeras, utan bör förmyndare vara skyldig att i den omyndiges namn utlåna sådana mot första inteckning i fastighet eller ock att deponera medlen i säker bankinrättning.

Genom en sådan åtgärd skulle man, utom den trygghet man derigenom beredde den omyndige, betaga förmyndaren många obehag och ledsamheter likasom i betydlig mån inskränka jagten efter förmynderskap för penningarnes skull.

Jag tillåter mig därför härmed hemställa, att Riksdagen för sin del behagade bestämma, att § 4 kap. 22 arfbalken måtte få följande förändrade lydelse:

De lösören, som omyndig ej sjelf behöfver, böra till hans nytta föryttras, och hans redbara penningar skall förmyndaren i den omyndiges namn *antingen genom utlåning mot första inteckning i fastighet eller genom deposition i säker bankinrättning* så förränta och förkofra, som bäst och säkrast *ske kan*. Men ej må förmyndaren sjelf handla till sig något af den omyndiges gods, löst eller fast.

En sådan lagändring som den af motionären ifrågasatta skulle, enligt utskottets mening, icke vara välbetänkt. Med afseende å den låga ränta, som i allmänhet erhålles å penningar, hvilka insättas på deposition i bankinrättningar, äfvensom å första klassens inteckningar, skulle det nemligen icke vara till de omyndiges fördel, om i lagen infördes ett stadgande, hvarigenom förmyndaren hindrades att »som bäst och säkrast pröfvas» förränta och förkofra myndlingens medel. Hvad särskildt angår den af motionären föreslagna bestämmelsen, att förmyndare icke skulle ega utlåna sin myndlings penningar annorledes än mot »första» inteckning, hvarmed motionären torde förstå en sådan inteckning, som gäller med främsta rätt, kan en dylik bestämmelse vid tillämpningen leda till orimligheter. Om två fastigheter, värda den ena 20,000 kronor och den andra 30,000 kronor, intecknats, den förra på en gång för ett belopp af 10,000 kronor och den senare först för ett belopp af 1,000 kronor och derefter för 10,000 kronor, skulle förmyndaren icke ega utlåna sin myndlings penningar mot den senare inteckningen i sistnämnda fastighet, oakadt den erbjöde större säkerhet än inteckningen i den förstnämnda fastigheten. Å andra sidan skulle ifrågavarande bestämmelse ingalunda trygga myndlingen mot en lättsinnig förvaltning af hans medel, enär ju en »första» inteckning kan lyda å belopp vida öfverstigande fastighetens verkliga värde.

Till sist vill utskottet erinra derom, att det på icke få orter skulle vara för det ekonomiska lifvet ofördelaktigt, om alla de medel, som tillhörde omyndige, undandroges lånebehöfvande inom orten, hvilkas redbar-

het och vederhäftighet förmyndaren, om han är derstädes bosatt, lätt bör kunna pröfva.

På grund af hvad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1:o) att herr Zottermans ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehaft en af herr *Waldenström* inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 18, hvari hemställes,

att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte låta utarbета samt för en kommande Riksdag så snart som möjligt framlägga förslag till sådan ändring i Lag angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom den 18 april 1884,

a) att förmyndares förvaltning underkastas en obligatorisk årlig revision,

b) att förmyndare förpligtigas att ställa godkänd säkerhet för omyndigs medel, som han till förvaltning mottager, samt att denna säkerhet sättes icke i hans egen utan i annan hand enligt de närmare bestämmelser, som kunna finnas för ändamålets vinnande lämpliga.

Till stöd härför anføres följande:

Med lagen angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom den 18 april 1884 afsågs att bereda de omyndiga större trygghet mot förlust af sin egendom, än de förut haft. Att ock lagen verkat åtskilligt godt i nämnda syfte, torde ej med skäl kunna förnekas. Men att den icke verkat allt hvad man af en sådan lag haft rätt att vänta, derom kan svårligen vara mer än en mening. Att det ock är af stor vigt, att den göres så effektiv som möjligt, hoppas jag, att hvar man erkänner. Skall lagstiftningen med *all* sin kraft skydda *någons* rätt, så bör det väl vara deras, som icke kunna skydda sig sjelfva, och hvilkas ekonomiska välfärd lagen sjelf lägger i annans hand.

I § 6 af nämnda lag föreskrifves, att förmyndare skall hvarje år inför gode män redovisa för sin förvaltning af omyndigs medel samt dervid »uppgifva den säkerhet, mot hvilken den omyndiges reda penningar äro utsatta». Detta är nu godt och väl. Men att den uppgifna »säker-

heten» verkligen finnes till, det behöfver han icke *styrka*, derest icke gode männen »finna nödigt att taga kännedom af omyndigs värdehandlingar» (§ 10). Denna viktiga sak är alltså helt och hållet beroende på *deras* godtycke. Men om den uppgifna säkerheten verkligen finnes till och förevisas i dag, så finnes ingenting, som hindrar förmyndaren att i morgon använda den samma för annat ändamål.

Nu är sant, att omyndigs medel i händelse af förmyndares konkurs utgå med förmånsrätt, men före denna ligga så många andras förmånsrätter, att, sedan dessa fått ut sitt, i alltför många fall ingenting återstår för den värlöse omyndige att taga. Ingen är, som icke känner, huru det ofta går till. Sålunda varda många omyndiga totalt utblottade, trots det att omtänksamma föräldrar genom träget arbete och stor sparsamhet, för att ej säga försakelse, vinnlagt sig om och äfven lyckats att åt dem lemna, hvad de kunnat behöfva för sin uppfostran och sitt underhåll, tills de förmådde att reda sig sjelfva.

Det synes därför nödvändigt, att en ändring sker i det syfte, att förmyndares förvaltning underkastas en *obligatorisk* revision, och att den säkerhet, som skall finnas för den omyndiges penningar, icke lägges i förmyndarens egen hand utan i en annans, helst en offentlig myndighets.

Sedan justitieombudsmannen i sin till 1881 års riksdag afgifna embetsberättelse väckt förslag om förändrade föreskrifter rörande förvaltningen af omyndiges medel och dervid förordat, att den svenska förmynderskapslagstiftningen borde ordnas efter förebild af den norska, enligt hvilken de omyndiges egendom är stäld under omedelbar förvaltning af offentlig myndighet, förklarade Riksdagen sig icke kunna biträda justitieombudsmannens sålunda gjorda framställning, men tillkännagaf emellertid, att vissa af Riksdagen anmärkta bristfälligheter i förordningen den 24 september 1861 borde föranleda utarbetande på samma förordnings grundval af bestämmelser, som kunde bereda nöjaktig trygghet för förvaltningen af omyndiges medel. Vid föredragning af detta ärende i statsrådet anförde föredragande departementschefen, att han funnit det i första rummet böra tagas i öfvervägande, huruvida en förändring af *grunderna* för den gällande lagstiftningen om förvaltning af omyndiges medel vore af behof påkallad och möjlig att genomföra. Om det än icke kunde förnekas, att ur synpunkten af de omyndiges säkerhet viktiga skäl talade för en an-

ordning, hvarigenom hos oss, liksom i flere främmande länder och särskildt Norge, de omyndiges egendom ställes under omedelbar förvaltning af offentlig myndighet, betvivlade dock föredraganden möjligheten att genomföra en sådan lagstiftning. Man hade i Sverige hittills nöjt sig med en af domstolarne och kommunala förtroendemän utöfvad kontroll å förmyndarnes förvaltning; och detta system hade en så fast rot i folkets vanor, likasom ock resultatet af dess tillämpning i allmänhet ansetts så tillfredsställande, att de röster, som höjts för en systemförändring, icke lyckats göra sig gällande inom Riksdagen. I ett ämne, som berörde så många och ömtåliga intressen, torde man därför, enligt föredragandens mening, åtminstone för närvarande ej kunna komma längre än till en revision af förordningen den 24 september 1861.

I enlighet med denna åsigt utarbetades sedermera det lagförslag angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom, som framlades för 1884 års Riksdag och den 18 april samma år upphöjdes till lag.

Att Riksdagen, då någon allmänare önskan om förändring af de grunder, på hvilka sagda lag är byggd, icke yppats, skulle frånträda den ståndpunkt i ämnet, som af 1881 och 1884 årens Riksdagar sålunda häfdats, synes utskottet icke antagligt.

Såsom motionären sjelf erinrat, stadgas i 6 § af ifrågavarande lag, att förmyndare skall hvarje år inför gode män redovisa för sin förvaltning af omyndigs medel samt dervid uppgifva den säkerhet, mot hvilken den omyndiges reda penningar äro utsatta, hvarjemte i 10 § föreskrifves, att, derest gode männen för granskning af förmyndareräkningar finna nödigt att taga kännedom af omyndigs värdehandlingar, förmyndaren är pligtig att hålla dem gode männen till handa.

En årlig granskning af förmyndares förvaltning finnes sålunda i gällande lag stadgad, och om det än icke kan förnekas, att omyndige vid några tillfällen gjort förluster genom bristande betalningsförmåga hos förmyndare, torde dock ofvan angifna bestämmelser tillika med öfriga i förenämnda lag upptagna stadganden i allmänhet visat sig vara i stånd att på ett tillfredsställande sätt skydda myndlingars egendom. Den utsträckning af gode männens granskningsskyldighet, hvarom motionären hemställt, torde i öfrigt icke lämpligen kunna åläggas dem, utan att dem beredes en mot det ökade arbetet svarande ersättning. En sådan ersättning, hvilken skulle komma att utgå af de omyndiges medel, synes emellertid icke utan tvingande nödvändighet böra föreskrifvas.

Då en hvar, som ej har laga ursäkt, kan förpligtas öfvertaga för-

mynderskap, utgör detta förhållande ett hinder för antagande af en lagbestämmelse om ovilkorlig skyldighet för förmyndare att ställa godkänd säkerhet för omyndigs medel, enär det icke alltid torde vara förmyndaren möjligt att anskaffa dylik säkerhet, och det föreslagna stadgandet, att den af förmyndaren ställda säkerheten skulle ställas i annans hand, förutsätter en anordning, mot hvilken, på sätt ofvan blifvit anfördt, Riksdagen såväl år 1881 som år 1884 uttalat sig.

Utskottet får alltså hemställa,

2:o) att herr Waldenströms motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 april 1894.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.
